Передовий педагогічний досвід: від теорії до практики
(методичні рекомендації)

На сучасному етапі реформування освіти в Україні актуальною стає проблема переорієнтації закладів освіти на інноваційну діяльність, в основі якої лежить педагогічний пошук ефективних шляхів самореалізації; розвиток творчого потенціалу педагогічних працівників; формування педагогічної майстерності кожного учасника освітнього процесу; виявлення, вивчення, узагальнення та поширення кращих освітніх практик. Успіхи навчання та виховання учнів значною мірою залежать від умілої організації та спрямування роботи педагогів на інтенсивне впровадження в практику нових прогресивних педагогічних ідей, технологій навчання та виховання, використання вчителями, педагогічними колективами здобутків педагогічного досвіду та досягнень психолого-педагогічної науки.

За сучасних умов модернізації освітньої галузі актуальною стала проблема створення чіткої системи виявлення, вивчення, узагальнення й упровадження педагогічного досвіду – індикатора творчості та сучасного стилю педагогічного працівника, закладу чи установи, результату творчої діяльності педагога з елементами новизни, спрямованої на удосконалення освітнього процесу. Це вимагає від органів управління освітою, методичних служб, керівництва закладів освіти якісно нової організації роботи, перебудови закладів загальної середньої освіти на інноваційну діяльність, створення умов для розвитку творчої активності вчителів, постійного пошуку нових форм і методів діяльності, ефективних шляхів самореалізації.

Саме тому створення послідовної, цілісної, чіткої системи виявлення, вивчення, упровадження, поширення нових прогресивних педагогічних ідей, технологій навчання та виховання, досягнень сучасної педагогічної науки та практики має бути головним завданням діяльності методичних служб і керівників закладів освіти.

Передовий педагогічний досвід – це система творчої, оптимальної, повторювальної професійної діяльності педагога з елементами новизни, яка дає стабільні позитивні результати в удосконаленні навчально-виховного процесу [10].

У Положенні про районний (міський) методичний кабінет (центр), (наказ Міністерства освіти і науки України від 08.08.2008 № 1119) визначені мета й завдання методичного кабінету (центру) у роботі з передовим педагогічним досвідом [14].

Метою діяльності методичних служб районних (міських) методичних кабінетів управлінь (відділів) освіти міських рад, райдержадміністрацій, об’єднаних територіальних громад, закладів освіти у напрямі виявлення, вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду є**:**

• підвищення професійної компетентності педагогічних і керівних кадрів закладів дошкільної, позашкільної, загальної середньої освіти;

• науково-методичний супровід вивчення передового педагогічного досвіду освітян;

• вивчення, узагальнення та впровадження в педагогічну практику досвіду використання інноваційних технологій і сучасних форм організації освітнього процесу.

Рекомендуємо методистам методичних кабінетів відділів освіти Путивльської районної державної адміністрації, Середино-Будської районної державної адміністрації, відділу освіти, сім'ї, молоді та спорту Новослобідської сільської ради, директорам, заступникам директорів з навчально-виховної роботи закладів загальної середньої освіти:

1. Відшукувати, готувати, ґрунтовно вивчати передовий педагогічний досвід; виявляти нове раціональне в роботі окремих педагогів (педагогічних колективів) і сприяти впровадженню результатів у педагогічну практику.
2. Здійснювати вивчення передового педагогічного досвіду педагогічних працівників, ураховуючи наступні етапи (2-3 роки):

– інформаційно-мотиваційний;
– підготовчий;
– основний;
– заключний [9].

Перший рік роботи

Інформаційно-мотиваційний етап:

Завдання: формування позитивних мотивів і потреб педагога до узагальнення передового педагогічного досвіду; виявлення педагогічних закономірностей, утілених і використаних у досвіді; допомога педагогу (педагогічному колективу) в осмисленні свого досвіду.

Види та форми роботи:

– формулювання теми досвіду; обґрунтування його актуальності, новизни, перспективності;
– визначення мети, об'єкта, предмета, завдання створюваного досвіду;
– оцінка досвіду відповідно до критеріїв і класифікації;
– визначення організаційно-методичної системи роботи носія (носіїв) досвіду;
– аналіз використаних під час моделювання досвіду науково-теоретичних джерел; відбір наукових положень, адекватних суті тих педагогічних явищ, що спостерігаються у досвіді;
– вибір конкретних шляхів, засобів, методів досягнення високих результатів в освітньому процесі;
– розроблення структури моделі досвіду (плану та методики впровадження з регулюванням, аналізом, контролем тощо);
– формування робочої групи для вивчення досвіду;
– винесення рішення про порядок вивчення й узагальнення педагогічного досвіду.

З метою ефективного вивчення досвіду доцільно планувати роботу з з передовим педагогічним досвідом вчителів на діагностичній основі.

План повинен складатися (як правило з 3-5 розділів) відповідно до мети, завдань та основних етапів роботи, із врахуванням як об'єктивних вимог

сучасної науки, передової практики, так і суб'єктивних можливостей конкретного педагога (педагогічного колективу):

1 розділ. Планується теоретична підготовка та розв'язання організаційних питань. Наводиться список літератури. Розподіл обов'язків між членами експертної групи, які безпосередньо вивчають та узагальнюють досвід (хто, що та коли робить) із зазначенням емпіричного матеріалу, який необхідно зібрати. Визначаються форми, прийоми, методи вивчення роботи.

2 розділ. Планується робота з педагогом, досвід якого буде вивчатися: (консультації, система самоосвіти, самокорекція, підготовка доповідей, статей тощо; формування вмінь, необхідних для аналізу власної педагогічної діяльності).

3 розділ. Плануються етапи вивчення досвіду за роками.

4 розділ. Плануються форми узагальнення, систематизації досвіду, рецензування матеріалу методистами або науковими працівниками, термін подачі матеріалу для схвалення вченою радою (затвердження радою методичного кабінету).

5 розділ. Плануються заходи щодо організації процесу поширення досвіду – проведення семінарів-практикумів, майстер-класів, творчої лабораторії вчителя; виступи перед учителями на засіданнях методичних об'єднань, конференціях; випуск брошур, буклетів, збірників, посібників тощо.

Підготовчий етап:

Завдання: визначення основних ідей, напрямів, сутності досвіду; виявлення педагогічних закономірностей, утілених і використаних у досвіді; попереднє оцінювання його як передового (відповідність критеріям).

Види та форми роботи:

– вивчення науково-педагогічної літератури з проблеми;
– вивчення особливостей здійснення освітнього процесу автором (колективом) досвіду, збір емпіричної бази досвіду; анкетування учнів, їх батьків, педагогів-колег; відвідування уроків, занять, інших заходів; вивчення рівня навченості, вихованості, психічного розвитку учнів; вивчення документації (класний журнал, зошити, навчальні плани, програми); вивчення результатів науково-дослідної роботи вчителя та учнів; аналіз дидактико-методичного забезпечення педагогічного процесу (дидактичний матеріал, конспекти, система диференційованих завдань, опорні схеми, технологічні картки, ін.); діагностування рівня функціональної та фахової підготовки педагога; вивчення результатів самоосвітньої роботи;
– вивчення системи роботи вчителя в цілому, її окремих ланок; корекція матеріалів досвіду у відповідності до обраних наукових положень;
– визначення рівня раціональності та стабільності результатів педагогічного досвіду, аналіз його ефективності.

Другий рік роботи

Основний етап:

Завдання: обґрунтування інноваційної передової педагогічної практики автора досвіду (колективу).

Види та форми роботи:

– остаточна верифікація результатів вивчення досвіду;
– систематизація та узагальнення поданого та дібраного матеріалу в аспекті проблеми;
– опис очікуваних результатів вивчення пропонованої освітньої новації;
– підготовка науково-методичного аналізу досвіду роботи, обговорення висновків і пропозицій на засіданні педагогічної ради закладу освіти, методичної ради районного (ОТГ) методичного кабінету;
– рецензування матеріалу досвіду;
– визначення форми узагальнення та впровадження передового педагогічного досвіду в масовій педагогічній практиці;
– визначення сфери можливого застосування передового педагогічного досвіду в масовій педагогічній практиці.

Заключний етап:

Завдання: поширення та впровадження передового педагогічного досвіду; представлення (презентація) досвіду колегіальному органу.

Види та форми роботи:

– критеріальне оцінювання та затвердження досвіду як передового науково-методичною радою;
– проведення презентації передового педагогічного досвіду;
– визначення змістовно-методичних та організаційно-методичних заходів із поширення досвіду;
– організація роз’яснення суті та значення досвіду, його конструктивності та можливості застосування в масовій педагогічній практиці; переконання педагогів в ефективності пропонованого досвіду;
– організація діяльності учителів таким чином, щоб набували практичні вміння творчо перетворювати нові ідеї на власну методичну систему, створювали оригінальну педагогічну технологію.
– визначення та впровадження форм поширення досвіду;
– популяризація та поширення передового педагогічного досвіду за допомогою усної пропаганди (під час лекцій, доповідей (повідомлень, виступів) на засіданнях педагогічної ради закладу освіти, методичного об’єднання, науково-методичної ради методичного кабінету, вченої ради обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, науково-практичних конференціях, семінарах, «круглих столах», педагогічних читаннях, проведення майстер-класів тощо);
– популяризація та поширення передового педагогічного досвіду за допомогою друкованої пропаганди (видання методичних рекомендацій, розробок, брошур, буклетів, збірників, посібників; написання статей у фахових періодичних виданнях тощо);

– популяризація та поширення передового педагогічного досвіду за допомогою наочної пропаганди (представлення матеріалів під час постійних, епізодичних виставок матеріалів із досвіду роботи, виставок-пересувок у методичному кабінеті, на конференціях, серпневих нарадах, виставках і експозиціях педагогічних ідей і знахідок тощо);

– створення авторських і шкіл передового педагогічного досвіду; авторських майстерень, шкіл новаторства;

– популяризація за допомогою технічних засобів навчання; створення фільмів, банку даних передового педагогічного досвіду кращих учителів і закладів загальної середньої освіти, відео-медіатек педагогічного досвіду;

– моніторинг процесу впровадження досвіду.

3. Під час опису та оформлення узагальнених матеріалів передового педагогічного досвіду доцільно дотримуватись методичних рекомендацій, розміщених на сайті інституту (www://soippo.edu.ua).

4. У процесі опису узагальненого передового педагогічного досвіду дотримуватися структури, яка містить такі складові:

– вступна частина (висвітлюється актуальність, соціальна значущість досвіду, новизна педагогічних ідей; робляться посилання на психолого-педагогічні джерела з теми досвіду (1/8 усього тексту); у цій частині простежується теоретичне підґрунтя досвіду, мета та його сутність);

– основна частина (опис досвіду, не менше 10 сторінок тексту, де обґрунтовується ефективність нових технологій, методів, прийомів, засобів навчання учнів, здобутки творчої діяльності, науково-методичні ідеї, методичні розробки, аналізується результативність);

– заключна частина (формулюються загальні висновки; надається оцінка ефективності досвіду, можливості його впровадження, рекомендації; визначається подальша робота з ефективного використання результатів досвіду).

5. Список використаних джерел оформлювати відповідно до вимог ДСТУ 8302: 2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання http://library.nlu.edu.ua/Biblioteka/sait/DSTU_8302-2015.pdf

6. Подавати матеріали передового педагогічного досвіду узагальненого на рівні відділів освіти Путивльської районної державної адміністрації, Середино-Будської районної державної адміністрації, сім'ї, молоді та спорту Новослобідської сільської ради до КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти для розгляду на науково-методичній раді інституту, з метою подальшого вивчення на обласному рівні, до 01 червня кожного року.

Використана та рекомендована література

1. Бочинська Є. Сучасні підходи до організації методичної роботи з педагогічними кадрами: методичні рекомендації. *Підручник для директора.* 2003. № 7–8. С. 5–8.

2. Вивчення, узагальнення, поширення передового педагогічного досвіду: методичні рекомендації / упор. І. В. Удовиченко, І. О. Захарова та ін.; за заг. ред. І. В. Удовиченко. Суми : РВВ СОІППО, 2010. 42 с.

3. Гуденко Л. Рекомендації щодо вивчення досвіду роботи вчителя / упор. Ж. М. Сташко. К.: Шкільний світ, 2013. С. 80–89.

4. Дерев'янкіна Н. В. Криниця педагогічного досвіду / уклад. Н. В. Дерев'янкіна . Х.: Вид. група «Основа», 2011. 128 с.

5. Жерносек І. Ф. Моделювання передового педагогічного досвіду: реалізація прогностичної та моделюючої функцій. *Директор школи, ліцею, гімназії.* 2003. № 1. С. 87–91.

6. Жерносек І. П. Передовий педагогічний досвід: проблеми і пропозиції. *Педагогіка і психологія.* 1994. № 4. С. 111–116.

7. Лозінська О. Створюємо новий досвід. Методичні рекомендації впровадження педагогічних інновацій. *Методист.* 2016. № 1. С. 42–49.

8. Мандровський О. Педагогічний досвід: мета, завдання, типові помилки. Методичні рекомендації щодо написання матеріалів педагогічного досвіду. *Методист.* 2016. № 7. С. 13–20.

9. Методичні рекомендації з виявлення, вивчення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду / упоряд. Г.П. Бондарчук. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2010. 43 с.

10. Набока Л. Поширення педагогічних ідей в системі післядипломної освіти. *Освіта на Луганщині.* 2000. С. 14–16.

11. Назаренко Г. Передовий педагогічний досвід у контексті інноватики. *Післядипломна освіта в Україні*. 2010. № 2. С. 32–34.

12. Основні напрями методичної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах / уклад. В. Столик. *Школа.* 2010. № 3. С. 37–61.

13. Пасічник О. Педагогічний досвід: інноваційні форми впровадження та поширення. *Методист.* 2012. № 8. С. 20–22.

14. Про затвердження Положення про районний (міський) методичний кабінет (центр): Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.08.2008 № 1119 / Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 грудня 2008 р. за № 1239/15930. К.: МОНУ, 2008. 8 с.

15. Тевлін Б. Передовий педагогічний досвід: вивчення, узагальнення та поширення. *Завуч.* 2003. № 12. С. 3–8.

16. Холод М. Педагогічний досвід. *Завуч.* 2015. № 17. С. 30–35.

Методист з експериментально-дослідної
діяльності та передового педагогічного
досвіду навчально-методичного
відділу координації освітньої діяльності
та професійного розвитку КЗ СОІППО О.В. Курган

Підпис наявний в оригіналі